

ROUZMARI SATKLIF

ORAO
DEVETE
LEGIJE

PRVA KNJIGA TRILOGIJE

Prevela
Ksenija Vlatković

■ Laguna ■

Naslov originala

Rosemary Sutcliff

THE EAGLE OF THE NINTH

Copyright © Anthony Lawton 1954

Illustrated by C. Walter Hodges

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

ORAO DEVETE LEGIJE

PREDGOVOR

Deveta legija, nekada stacionirana u Eburakumu, na mestu današnjeg Jorka, odmarširala je oko 117. godine put severa da se tamo obračuna sa ustankom kaledonij-skih plemena, i otad joj se zauvek zatire trag.

Kada su u Silčesteru vršena iskopavanja, gotovo hiljadu osamsto godina kasnije, ispod zelenih livada što su prekrile kamene pločnike Kaleve Atrebatum, pronađen je jedan rimski orao bez krila, i njegov odlivak se i danas može videti u Redinškom muzeju. Razni ljudi su imali različite ideje o tome kako se orao našao tu, mada niko pouzdano ne zna, baš kao što niko pouzdano ne zna ni šta se zbilo sa Devetom legijom nakon što je odmarširala u magleni sever.

Upravo te dve zagonetke povezala sam i oko njih isprela priču *Orao Devete legije*.

R. S.

SADRŽAJ

I	Granična utvrda	13
II	Perje na vetru	27
III	Napad	42
IV	I poslednja latica ruže je opala.	58
V	Saturnalijske igre	70
VI	Eska.	89
VII	Susret dva sveta	105
VIII	Isclitelj s nožem	117
IX	Tribun Placid	132
X	Naredba za pokret	145
XI	Preko granice	165
XII	Zviždač u zoru.	176
XIII	Izgubljena legija	192
XIV	Svetkovina za nove kopljanike.	211
XV	Pustolovina po mraku	228
XVI	Prstenasta sapinjača.	249
XVII	Divlja hajka	269
XVIII	Vode Lete	283

XIX	Tradujev poklon.	300
XX	Oproštajni govor	313
XXI	Ptičica od maslinovog drveta	331
	Spisak naziva mesta.	347
	O piscu.	349

I

GRANIČNA UTVRDA

Fosvej je do Iske Dumnoniorum na zapadu bio prost britski trvenik, proširen i neravno nasut tucanikom, ojačan trupcima na najmekšim deonicama, ali je osim toga u neizmenjenom predašnjem stanju vijugao između brežuljaka i prodirao sve dublje i dublje u pustolinu.

Beše to prometan drum kojim je prolazilo mnoštvo putnika: trgovci s bronzanim oružjem i neobrađenim žutim ćilibarom u bisagama brdskih konjića; seljani što od sela do sela teraju kudravu marvu i mršave svinje; ponekad i kakva družba soplemenika smeđeplave kose odnekud dalje sa zapada; takođe, putujući muzičari i okulisti prevaranti, te lakonogi lovac kog u stopu prate krupni vučjaci; a s vremena na vreme i opskrbna kola koja odlaze da snabdeju rimske pogranične straže i vraćaju se. Svi oni su se kretali tim drumom, baš kao i kohorte sa orlovima na čelu, kojima su se ostali putnici sklanjali s puta.

Danas je putem išla auksilijarna kohorta, vojnici stegnuti u kožna poprsja njihali su se drumom odmerenim legionarskim korakom, kojim su od Iske Silurijum prelazili tridesetak kilometara na dan; nova vojna posada stiže u Isku Dumnoniorum da zameni staru. Stupali su napred, sledeći drum čas preko uzdignuća nasutih preko raskvašene močvare pod praznim nebom, čas ponirući u duboke šume pune lovnih veprova, ili se penjući preko sumornog pobrđa gde su opstajali samo žutilovka i trnovito šipražje. Stupali su, nikad ne zastajkujući i ne menjajući ritam, centurija za centurijom sa suncem obasjanim obeležjem legije na čelu, dizali nogama oblak prašine, koji se valjao oko natovarenih životinja u povodu iza njih.

Na čelu kolone koračao je centurion *pilus prior*, zapovednik kohorte, i to s takvom gordošću da je bilo sasvim jasno da mu je to prva važna dužnost. A jedinica je bila takva, davno je to uvideo, da se svako njome može podičiti; šest stotina zlatokosih divova primljenih u vojsku iz plemena Gornje Galije, prirodno obdarenih borbenom spretnošću planinskih mačaka, uvežbanih i ukalupljenih u ono što je po njegovom čvrstom uverenju bila dosad najbolja pomoćna kohorta Druge legije. Behu ih tek nedavno obrazovali; mnogi se vojnici nisu još dokazali u borbi, a na kopljači obeležja legije nije bilo odlikovanja, niti pozlaćenih lovorika i pobedničkog venca. Tek im je predstojalo osvajanje počasti – možda baš pod njegovim vođstvom.

Zapovednik je bio sušta suprotnost svojim ljudima: gordi Rimljanin od glave do pete, žilav i crnpu rast isto

koliko su oni bili koščati i plavi. Na licu maslinaste puti, ispod zaobljenog oboda kacige s perjanicom, nije bilo nijedne blage crte – čak bi možda i strogo delovalo da nije bilo krilastih borica od smeha i malenog ožiljka, ispučenog među ravnim crnim veđama, oznake za Mitrinog sledbenika na stupnju gavrana.

Centurion Marko Flavije Akvila do pre godinu dana nije mnogo viđao orlove. Prvih deset godina proživeo je bezbrižno s majkom na porodičnom imanju kraj Kluzijuma, dok mu je otac vojsku služio u Judeji, Egiptu, i ovde u Britaniji. I oni su se spremali da mu se pridruže u Britaniji, ali u namerama ih je preduhitrila pobuna među severnim plemenima, zbog čega je Deveta hispanska legija, legija Markovog oca, odmarširala na sever da je smiri i nikad se više nije vratila.

Mati mu je umrla nedugo potom, a njega ostavila u Rimu na skrb svojoj prilično vetropirastoj zaovi i njenom mužu, jednom debeljuškastom, pokondirenom činovniku. Marko je prezirao činovnika, kao i činovnik Marka. Na sve su gledali različito. Marko je potekao iz vojničke loze – rođen je u porodici ekvitesa, jednoj od retkih što su ostale verne starom načinu života i kad se ostatak njihovog reda okanio vojevanja i prihvatio trgovine i novčanih poslova, zbog čega su, iako osiromašeni, i dalje išli visoko dignutog nosa. Činovnik je poticao iz činovničke loze, i pravila po kojima je on živeo sasvim su se razlikovala od Markovih. Ni jedan ni drugi nisu gajili ni trunku zanimanja za ideje onog drugog,

te im je obojici laknulo kad se Marko s navršениh osamnaest godina mogao prijaviti u vojsku za centuriona.

Dok je marširao poluzatvorenih očiju zbog sunca, Marko se pomalo suvo osmehnuo za sebe kad se prisetio gotovo sažaljenja vrednog olakšanja kod tog debeljuškastog činovnika. (Tap, tap, tap, poručivao je iza njega bat nogu vojnika u kohorti.)

Tražio je da ga pošalju u Britaniju, iako je to značilo da će mu prva dužnost biti u auksilijarnoj kohorti a ne u nekoj na borbenoj liniji, donekle i zbog toga što se stariji brat njegovog oca nastanio tamo po okončanju vojne službe, ali iznad svega zbog svog oca. Ako se ikad išta bude saznalo o izgubljenoj legiji, prvo će se doznati u Britaniji, a možda se čak dogodi da i on sam u Britaniji nešto otkrije.

Dok je pri rastopljenoj mednoj svetlosti večeri koračao putem ka Iski Dumnoniorum, skolile su ga misli o ocu. Vrlo živo se sećao vitkog, crnomanjastog čoveka s borica-ma od smeha u uglovima očiju, koji ga je, kad bi s vremena na vreme došao kući, učio da peca, da igra par-nepar i baca koplje. A od svega se najživlje sećao očevog poslednjeg odsustva. Otac tek što mu je bio naimenovan za vođu prve kohorte u Devetoj hispanskoj legiji, što je značilo da se on brine za orla i da je uz to nešto nalik zameniku zapovednika čitave legije; bio je srećan kao kakav deran. No, Markova mati je bila blago uznemirena, skoro kao da je znala...

„Ma samo da je bilo koja *druga* legija!“, kazala je tad. „I sam si mi rekao da Hispanu nije loš glas.“

A otac joj je na to bio odgovorio: „A ja i da sam mogao ne bih odabrao nijednu drugu legiju. Prvu zapovedničku dužnost dobio sam u Hispani, a čoveku se u srce obično utisne prva legija, kakav god da je glas prati; a sad kad se ja vraćam u njenu prvu kohortu, videćemo može li se išta učiniti da joj se osvetla ime.“ Nasmejan se okrenuo svom sinčiću. „Uskoro i na tebe stiže red. Zlo ju je vreme snašlo, ali tek ćemo mi pokazati šta može Deveta hispanaska legija, i ti i ja.“

I kad bi se posle toliko godina Marko osvrnuo na taj dan, video je kako su ocu tad zablistale oči, kao čoveku pred polazak u borbu; i kako mu je svetlost najednom pala na krupan mutni smaragd na pečatnom prstenu, koji nikad nije skidao, i vrcnula iskrom čistog zelenog plama. Čudno je kako čovek najdublje pamti takve pojedinosti: te sitnice koje zbog nečega postanu važne.

(Tap, tap, tap, čuo je bat nogu vojnika u kohorti iza sebe.)

Bilo bi lepo, pomislio je Marko, kad bi stric Akvila ličio na mog oca. Strica još nije upoznao; u Britaniju je stigao po završetku pešadijske obuke usred susnežice pozne jeseni, i odmah je poslat u Isku; no, imao je prilično neodređen poziv da kod strica u Kalevi provede odsustvo, onda kad bude stekao pravo na njega. Veoma bi ga obradovalo da stric Akvila liči na njegovog oca.

Nije, naravno, umišljao da će stric i on imati mnogo prilika da se bave jedan drugim. Kroz nekoliko godina Marko će verovatno služiti vojsku u sasvim drugom delu

Imperije, budući da centurion kohorte retko kad u istoj legiji napreduje sve do vrha.

Sve do vrha... od Markovog sadašnjeg čina do očevog zvanja zapovednika prve kohorte; a šta potom? Za većinu onih koji doguraju toliko daleko put se tu završava, ali za nekolicinu najistaknutijih, sposobnih da nastave dalje – kao što je i Marko nameravao da gura dalje – put se na tom mestu račva. Ili bi mogao postati starešina vojnog logora, kao njegov stric Akvila, ili još napredovati, te preko Pretorijanske garde stići do najvišeg čina legije. Zapovednik legije gotovo uvek je neko iz senatorskih redova, ko nema vojnog iskustva, osim jednogodišnjeg služenja vojske u mladosti, u svojstvu vojnog tribuna; jedini izuzetak od tog pravila, prema već davnom običaju, behu dve egipatske legije. Njima su zapovedali pravi vojnici; otkad zna za sebe, Markov najuzvišeniji cilj upravo je služba u egipatskoj legiji.

A jednog dana, kad se pozdravi sa orlovima, pošto prvo stekne časno ime i postane prefekt egipatske legije, on će se vratiti kući na etrurske brežuljke, možda čak i otkupiti svoje staro imanje, koje je debeljuškasti činovnik bezobzirno prodao da podmiri troškove. Namah se gotovo s bolom prisetio titrave senke golubijih krila po suncem obasjanom dvorištu i divlje masline u zavoju potoka, na čijem je čvornovatom korenu jednom našao kao nekakvu šišaricu, izraslu u obliku ptičice. Odsekao ju je bio s korena novim nožem koji mu je poklonio otac, pa je s mnogo brige i ljubavi čitavo jedno letnje poslepodne utrošio na to da joj isecka i izrezbari perca. I dan-danji čuva tu ptičicu.

Put se uspeo do vrha blage uzvišice, odakle se pred njima najednom ukazala Iska Dumnoniorum, okrunjena Crvenom gorom kao kakvom tvrđavom, pomračenom senkama pod večernjim nebom; Marko se prenuo i vratio u sadašnjicu. Imanje na etrurskim brežuljcima moraće da sačeka da se on umori i slavno ostari; u sadašnjosti ga čekaju počasti prve zapovedničke dužnosti.

Britanski grad prostirao se pod južnim obronkom gore; rasuta skupina koliba beše pokrivena trstikom i slamom u svim prelivima od mednozlatne do crne boje sasušenog treseta, u zavisnosti od starosti krovine; ravne linije i pravi uglovi rimskog foruma i bazilike u njihovom središtu neobično su odudarali od okoline, a preko svega je lebdeo sloj blede izmaglice od dima.

Drum se spuštao u grad i dalje penjao raskrčenom kosinom do pretorijanske kapije utvrđenja; gde-gde su se ljudi sa ovlaš prebačenim ogrtačima grimizne i šafranove boje okretali da osmotre kohortu koja je koračala putem kraj njih, a lica su im delovala pre suzdržano no neprijateljski. Po slobodnim čoškovima psi su se češali, po hrpama smeća rila su mršave svinje, a na pragovima koliba sedele su žene izrazito belih ruku, okićenih zlatnim i bakarnim grivnama, i krunile ili mlele kukuruz. Iznad mnogih vatri na kojima se kuvalo kovitlao se plavičasti dim u nepomičan vazduh, mešajući zamaman miris brojnih večera sa otužnim zapahom nagorelog drveta i nešto oštrijim vonjem konjske balege, što je Marko već počeo da povezuje sa svim britanskim gradovima. Još se tu u malo čemu nazirao dodir

rimске ruke, i uprkos zidanom kamenom forumu. Jednog dana će i ovde ulice postati prave, pretpostavio je Marko, iznići će hramovi i kupatila i usvojiće se rimski običaji. Zasad je, međutim, ovde bilo stecište dva sveta koja se nisu mešala: britanski grad šćućurio se ispod suverenih busenitih bedema nekadašnjeg plemenskog uporišta, duž kojih su danas koračali rimski stražari. Stupajući u stroju, Marko je ispod lučnog oboda svoje kacige osmatrao naselje u kome će se narednih godinu dana odvijati sav njegov život; potom je podigao pogled ka zemljanim bedemima i spazio rimsku zastavu, oklembesenu po danu bez daška vetra, i visoku perušku na glavi stražara koju je zapalilo zalazeće sunce, a onda čuo i zvečanje trube koje kao da je došlo pravo iz ognjenog neba.

„Doneli ste vedro nebo sa sobom“, rekao je centurion Kvint Hilarion, šetkajući se pored prozora u odajama zapovednika i izvirujući u noć. „Al' Herakla mi, ne nadajte se da će se zadržati.“

„Zar je baš toliko loše?“, upitao ga je centurion Marko Akvila, koji je sedeo na stolu.

„Još je i gore! Ovde na zapadu vazda pada kiša, sem kad Tifon, otac svih zala, ne navuče magluštinu od koje čovek ne vidi ni svoja stopala. Do kraja jednogodišnje službe u ušima će ti nići pečurke, baš kao i meni, *ali* ne samo zbog vlage!“

„Već zbog čega još?“, radoznalo se raspitivao Marko.

„Uh, zbog nemanja društva, kao prvo. Ja sam lično druželjubiva duša; volim kad sam okružen prijateljima.“ Okrenuo se od prozora, pa se sklopčao na jastuku niske klupe i obgrlio kolena. „E zato ja, čim vratim trupe nazad u Isku, bežim da oribam plavu buđ sa sebe.“

„Ideš li na odsustvo?“

Ovaj drugi je potvrdno klimnuo. „Na jedno dugačko slatko uživanje u raskošima Durinuma.“

„Durinum – tamo ti je dom?“, pitao je Marko.

„Da. Otac mi se penzionisao i pre nekoliko godina nastanio tamo. Imaju iznenađujuće pristojan cirk, i sve vrvi od ljudi – a i lepih cura. Sasvim pristojno mesto da se u njega vratiš, pogotovu ako dolaziš iz divljine.“ Iznenada kao da se nečeg setio. „A šta ćeš ti kad dođe red na *tvoje* odsustvo? Pretpostavljam da si ovde bez ikoga, čim si došao iz domovine.“

„Imam strica u Kalevi, premda ga još nisam upoznao“, odgovorio je Marko, „a u domovini svakako nemam nikoga s kim bih žurio da provedem odsustvo.“

„Zar nemaš ni oca ni majku?“, raspitivao se Hilarion s prijateljskim zanimanjem.

„Umrli su. Otac je otišao s Devetom legijom.“

„*Perikol!* Hoćeš reći, onda kad su...“

„Nestali. Tako je.“

„Tako dakle. Baš strašno!“, kazao je Hilarion i odmahnuo glavom. „Mnogo se tu ružnih priča raspredalo, i tad – a i danas, kad smo već kod toga; i naravno, činjenica je da su izgubili orla.“

Smesta je Marko skočio da odbrani očevu legiju. „Budući da se nijedan legionar nije vratio, treba li se zaista čuditi što nema ni orla?“, planuo je.

„Naravno da ne“, složio se Hilarion ljubazno. „Nisam hteo da bacim ljagu na čast tvoga oca, pa se bez potrebe žestiš, moj Marko.“ Pogledao ga je sa širokim, prijateljskim osmehom, pa se Marko, časak ranije gotov da zapodene kavgu, najednom i sam osmehnuo.

Beše proteklo nekoliko sati otkad je Marko domarširao sa svojom kohortom preko mosta šupljeg odjeka i na poziv stražara odgovorio: „Četvrta galska auksilijarna trupa Druge legije došla je da zameni ovdašnju vojnu posadu“. Večera je bila održana u trpezariji za vojne starešine, s komornikom, ranarom i udvostručenom postavom centuriona iz vojničkih redova. Marko je preuzeo u nadležnost ključeve od škrinje s platama – u malim posadama kao što je ova nisu imali blagajnike; poslednjih sat vremena, u odajama zapovednika u pretoriju, Hilarion ga je upućivao u službene poslove pograničnog utvrđenja. A sad su kacige s perjanicama i rezbareni grudni oklopi odloženi sa strane, a njih dvojica su se opustili.

Marko je kroz otvor bez vrata video bezmalo čitavu spavaonicu, u njoj uzani poljski krevet prekriven hrpom domaćih ponjava veselih boja, uglačanu škrinju od hrastovine, držač s lampom visoko postavljen na goli zid, i ništa više. U prijemnoj sobi nalazio se pohabani pisači sto na kome je Marko sedeo, stolica na rasklapanje sa ukrštenim nogarima, klupa s jastukom kao odraz udobnosti, još jedna

škrinja za spise u svcima i lampa s bronzanim postoljem neobično ružnog izgleda.

U tišini koja je nakratko zavladala među njima, Marko je osmotrio asketski uređenu sobu oblivenu žučkastom svetlošću lampe i pomislio kako je prelepa. I mada će već sutra postati njegova, te je večeri još bio samo gost, zbog čega je brzo skrenuo pogled na svog domaćina uz osmeh izvinjenja što je na svoje okruženje prerano pogledao okom vlasnika.

Hilarion se nacerio. „Na današnji dan sledeće godine nećeš se tako osećati.“

„Ko zna“, kazao je Marko, dok je lenjim pogledom pratio svoju nogu u sandali koju je klatio tamo-amo. „Šta još čovek može raditi ovde, osim da uzgaja pečurke? Ide li se ovde u lov?“

„Ide, i to u sasvim pristojan; to je jedino po čemu se ovaj kutak Imperije izdvaja. U zimu se love veprovi i vukovi, a šuma inače vrvi od jelena. Dole u gradu živi nekoliko lovaca, i oni će ti biti vodiči za cenu jednodnevne nadnice. Podrazumeva se da nije pametno ići sam.“

Marko je klimnuo glavom. „Imaš li neki savet da mi daš? Prvi put sam u ovoj zemlji.“

Ovaj drugi se zamislio. „Ne, mislim da nemam.“ Lecnuo se i seo pravo. „Zapravo, imam, mada su te možda drugi već na to upozorili. Ali taj ti savet nema nikakve veze s lovom. Reč je o svešteničkom soju – druidima lutalicama. Ako ti se neki pojavi u okrugu, pa makar samo posumnjao da se muva po okolini, iz predostrožnosti se hvataj za oružje. To ti je pametan savet.“

„Otkud druidi?“ Marko se začuđeno prenerazio. „Pa, zar nema već šezdeset godina kako se Gaj Svetonije Paulin jednom zsvagda obračunao s njima?“

„Možda i jeste, kao sa organizovanim sveštencičkim redom; ne možeš druide iskoreniti tako što ćeš im uništiti uporišta, baš kao što se ni od ove paganske sumaglice ne možeš zakloniti palminim lišćem. Oni i dalje iskrsavaju s vremena na vreme, a kad se pojave, orlove tad obično čekaju teški dani. Druidi su od samog početka bili duša i srce britanskog otpora, pa čak i sad, čim primetiš i najmanje komešanje među plemenima, možeš se kladiti u svoje sandale da iza svega stoji kakav sveti čovek.“

„Samo nastavi“, podsticao ga je Marko, kad mu se učinilo da je ovaj drugi rekao sve što ima. „Postaje zanimljivo.“

„A, evo u čemu je stvar. Njih ništa ne košta da zagovaraju sveti rat, i to obavezno najpogubnije prirode jer ne haju za posledice.“ Hilarion je govorio polako, kao da usput domišlja misao. „Pogranična plemena nisu kao ova na južnoj obali, koja su već bila napola romanizovana i pre no što smo se iskricali; jeste da su divlja gomila, ali su izvanredno hrabri; pa čak su i oni uglavnom shvatili da mi nismo nikakvi mračni demoni, a dovoljno su razumni da nauče da im posle uništenja mesne vojne posade sledi samo kaznena ekspedicija koja će im zapaliti domove i polja pod usevima, posle čega će im poslati još brojniju vojnu posadu kako bi ih još jače pritislali. Ali neka ih samo pod svoje uzme jedan od tih svetih ljudi, i sve što su naučili odlazi u vetar. Niko više ne razmišlja šta im taj ustanak može doneti, ma

niko više ni o čemu ne razmišlja. Oni veru u svoje bogove iskazuju tako što pale gnezda nevernika, a šta će posle biti, njih se ne tiče jer oni odlaze putem ratnika zapadno iza zalaska sunca. A kad ljudima tako napuniš glavu, očekuj samo nevolje.“

Spolja su trube u tihom mraku najavile drugu stražu te noći. Hilarion se rasklupčao i ustao. „Najbolje je da večeras zajedno obavimo ovaj poslednji obilazak“, kazao je, pa uzeo svoj mač i prebacio remen preko glave. „Ja sam rodod odavde“, dodao je kao da se pravda. „Otud se tako dobro razumem u te stvari.“

„Potpuno razumljivo.“ Marko je nameštao kopču na svojoj opremi. „Ovde vam, valjda, nije dolazio nikakav sveti čovek?“

„Nije, mada je moj prethodnik imao izvesnih nedaća neposredno pre mog preuzimanja dužnosti, ali smutljivac mu je iskliznuo kroz prste i nestao. Mesec-dva smo se krčkali kao na Vezuvu – što je samo pogoršao slab rod drugu godinu zaredom – ali nije došlo do erupcije.“

Spolja su se začuli koraci i u prozoru je zatitralo crveno svetlo; zajedno su izašli pred dežurnog centuriona, koji ih je napolju čekao sa upaljenom bakljom. Razmenili su zveketave rimske vojničke pozdrave, pa krenuli u obilazak utvrde u mraku, koračajući grudobranskom stazom od jedne do druge stražare, od čuvarskog mesta do čuvarskog mesta, ispotiha razmenjujući lozinke; naposletku su stigli i do osvetljenog sobička u pretoriju gde se nalazila škrinja s platama i vojničko obeležje legije naslonjeno na zid, i gde

je između dva obilaska tvrđave dežurni centurion sedeo sa isukanim mačem na stolu ispred sebe.

Marko je pomislio: „Od večeras ću sam pratiti centurionovu baklju od stražare do stražare, od spavaonica za vojnike do sapetih konja, kako bih se uverio da je sve mirno na granici Imperije.“

Sutradan ujutru, posle zvanične ceremonije primopredaje dužnosti u forumu, stara vojna posada je odmarširala. Marko ih je pratio pogledom kako prelaze jarak i silaze niz brdo između zgusnutih izbi domorodačkog grada, čije je trščane i slamnate krovine jutarnje sunce oprášilo zlatom. Centurija za centurijom stupala je dugačkim drumom koji vodi u Isku, a na čelu im je bleskalo zlatno-grimizno vojničko obeležje legije. Marko je škiljio od svetlosti koja mu je bola oči, zagledan u taj šareni sev, sve dok se nije izgubio u žarkom jutru. Kad mu je poslednji vozar komorske zaprege nestao iz vida posle uzvišice puta i osunčani vazduh prestao da podrhtava od ritmičkog trupkanja teških vojničkih sandala, Marko je ostao sam na čelu svoje prve jedinice.

II

PERJE NA VETRU

Nije prošlo mnogo a Marko se potpuno srodio sa životom pogranične utvrde, te mu se činilo kako nikad i nije znao za drugi. Raspored svih rimskih utvrđenja, kao i obrazac života u njima u načelu je bio isti, i ko god je video jedno utvrđenje, znao ih je sva, makar to bio kameni logor same Pretorijanske garde ili tvrđava od pečenog mulja na Gornjem Nilu ili ova utvrda u Iski Dumnoniorum, opasana bedemima od nabijenog busenja, gde su i vojno obeležje kohorte i njene starešine bili smešteni na istom malom trgu, u zgradama od pletara i blata poređanih oko dvorišta s kolonadama. Marko je, međutim, već posle nekoliko dana počeo da opaža osobenosti po kojima se svaki logor, pa na kraju krajeva i ovaj, razlikovao od ostalih; upravo zahvaljujući tim osobenostima, a ne sličnostima s drugim logorima, počeo je u Iski da se oseća kao kod kuće. Jedan umetnik iz davno prošle posade bodežom je urezao na

zidu kupatila divnu divlju mačku u skoku, a onda je neki manje nadaren vojnik krajnje prostački prikazao neomišljenog centuriona; da taj crtež prikazuje centuriona dalo se zaključiti po lozovom štapu i oznaci za centuriona > urezanoj ispod. Pod strehom svetišta u kome je čuvano vojno obeležje kohorte, bregunica je svila gnezdo, a iza skladišta broj dva osećao se neobičan miris kome se nije mogao utvrditi izvor. A neki raniji zapovednik je, moren čežnjom za toplinom i bojama rodnog juga, u veliki kameni vinski krčag u ćošku dvorišta starešina posadio ružin grm, i sad se među njegovim tamnim liskama već nazirao grimiz pupoljaka. U Marku je taj ružin šib budio osećaj neprekidnosti; beše to karika koja ga je povezivala sa onima koji su pre njega boravili tu na granici, kao i sa onima koji će ga naslediti. Grm je sigurno bio odavno posađen jer se već prilagodio posudi; rešio je da se na jesen pobrine da se za njega iskopa prava leja.

Za upoznavanje sa starešinama bilo mu je potrebno malo više vremena. Ranar, koji je baš kao i komornik očito spadao u stalnu postavu utvrđenja, imao je dobru dušu i sasvim se zadovoljavao životom u žabokrečini dokle god je imao dovoljno urođeničke žestine za piće; međutim, izvesni izazov predstavljao je sam komornik, jedan besan rumeni čovečuljak kog je mimoišlo unapređenje, usled čega je on počeo samom sebi da pridaje preveliki značaj. Lutorije, zapovednik jedinog eskadrona dačanskih konja u utvrdi, trošio je sva svoja prijatna osećanja na konje, tako da se njegova suzdržanost u ophođenju sa svim ljudima,

pa čak i njegovim vojnicima, graničila sa zlovoljnošću. Sva petorica Markovih centuriona behu iz vojničkih redova i znatno stariji i iskusniji od njega, zbog čega u prvi mah nije znao kako da se postavi prema njima. Kao neko ko je jedva godinu sastavio među orlovima, jedva je smogao snage da centurionu Paulu kaže da mu lozov štap prečesto završava na leđima vojnika; ili da centurionu Galbi utuvi u glavu da za Markova zapovedništva, bez obzira na običaje koji vladaju u drugim kohortama, centurioni Četvrte galske neće za mito oslobađati svoje ljude od teških poslova. No ipak je na kraju i to nekako izveo, i što je najčudnije od svega, iako su se i Galba i Paul jedno vreme u sebi pušili od besa, pa čak i razgovarali između sebe o žutokljuncima, posle toga su se bolje razumeli sa zapovednikom kohorte. A sa svojim zamenikom Marko je od samog početka uspostavio dobru poslovnu saradnju, koja je s vremenom prerasla u toplu naklonost. Centurion Druzilije je, kao i većina njemu sličnih, do čina stigao kao običan vojnik; bio je veteran mnogih pohoda, pun neobične mudrosti i utemeljenih saveta; upravo ono što je Marku tog leta bilo potrebno. Dan je počinjao kad trube s bedema zasviraju budnicu, a završavao se kasnim obilascima; u međuvremenu su se po složenom obrascu održavale smotre i završavali teški poslovi, vršili obilasci po okolini, po utvrdi i konjušnici, održavale oružane vežbe. Sam je morao da obavlja i dužnost magistrata; tako mu je zapalo da presudi u sporu u kome je jedan od njegovih ljudi tvrdio da mu je neki pripadnik plemena prodao beskorisnog psa; ili kad

se član plemena požalio da mu je neko iz tvrđave poharao živinu; ili kad su se Dačani i Gali zavadili oko sumnjivog pitanja nekog plemenskog božanstva za koje je Marko tad prvi put čuo.

Posao je bio težak, pogotovu u početku, i zato se rado-
vao što kraj sebe ima centuriona Druzilija; a Marko je voleo svoj posao jer mu je rad bio u krvi, baš kao i zemljoradnja. A nije ni sve bilo samo puki rad: s vremena na vreme je odlazio u jednodnevni lov – i to dobar lov, baš kao što mu je Hilarion i nagovestio.

U hajku ga je obično vodio i s njim lovio jedan Brit jedva neku godinu stariji od Marka, i sam lovac i prodavac konja, po imenu Kradok. Jednog jutra pred kraj leta, Marko je poneo lovačka koplja i pošao iz utvrde u naselje, da se prema ranije utanačenom dogovoru nađe s Kradokom. Bilo je rano, i sunce se još nije rodilo, pa je sumaglica kao belo more nalegala između brežuljaka. U takva jutra težak miris je nisko lebdeo, pa je Marko njuškao studenu zoru kao lovački pas. Ali uporno mu je izmicalo ono uobičajeno uživanje u lepom lovačkom jutru, i to zbog jedne brige koja ga je morila. Nije to bila ozbiljna briga, ali ipak je bila dovoljna da otupi oštricu njegovog strastvenog užitka; Marka su mučile glasine, koje su već dan-dva kružile po utvrđenju – pronela se vest da je u okrugu viđen druid lotalica. Oh, niko njega zapravo nije lično video; same glasine nisu bile ni toliko utemeljene. No, kako je Marko dobro upamtio Hilarionovo upozorenje, ipak je te glasine ispitao onako kako je najbolje umeo, i ništa naravno nije

utvrdio. Jer, čak i da je u toj priči bilo *nečega*, on to ne bi uspeo da utvrdi – ništa se nije moglo izvući čak ni od šačice ljudi koji su od Rima dobili zvanične položaje; ako su ti ljudi na prvom mestu bili odani Rimu, onda ni sami ništa nisu doznali; ako su i dalje bili verni svom plemenu, svakako mu ništa ne bi odali. Verovatno u toj priči nije bilo ni zrna istine; verovatno su opet posredi neproverene glasine koje su povremeno stizale, kao vetar kad zaduva iz čista mira. On je nameravao da iz predostrožnosti otvori četvore oči, pogotovu što je znao da će i ove godine, treći put zaredom, zemlja slabo roditi. Zaključio je to po izrazu lica muškaraca i žena, kao i prema njihovim malim poljima na kojima je žito u klasu delovalo mršavo i sparušeno. A kad god je prinos slab, treba očekivati nevolje.

Dok se provlačio između zbijenih izbi ispod foruma, Marku je ponovo upalo u oči koliko se u naselju slabo osećala rimska ruka. Pripadnici plemena ustanovili su da im forum i bazilika odgovaraju za tržnicu. Jedan ili dvojica pripadnika plemena ostavili su lovačka koplja i stupili u rimsku službu, pa se povremeno čak i dala videti poko-
ja rimska tunika. Na sve strane su nicali vinarije, mesne zanatlje izrađivale su rukotvorine za potrebe vojne posade, čitavo pleme prodavalo im je kućice, kožu, povrće, borbene petlove, a deca se jagmila za denarima koje su im bacali vojnici pomoćne trupe. No, i pored svega toga, rimski uticaj je ovde u Iski Dumnoniorum ličio na novi izdanak presađen na staru granu – kalem koji se još nije primio.